ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
CLAUS GULMANN
της 24ης Μαρτίου 1994 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Το Cour d'appel των Βρυξελλών υπέβαλε στο Δικαστήριο ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα τα οποία ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ μιας βελγικής εταιρίας και των βελγικών αρχών σχετικά με το δικαίωμα της εταιρίας αυτής για επιστροφές όσον αφορά την περίπτωση εξαγωγής βουτύρου προς την Ελβετία.

2. Από την απόφαση περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος προκύπτει ότι:

— η εταιρία SPRL Boterlux έλαβε, το 1968, οκτώ άδειες για εξαγωγές από την Κοινότητα προς την Ελβετία·

— οι εξαγωγές, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της 30ής Μαΐου 1968 και της 20ής Σεπτεμβρίου 1968, αφορούσαν 396 τόνους βουτύρου·

— η Boterlux υπέβαλε, στο πλαίσιο των ανωτέρω εξαγωγών, την ακόλουθη δήλωση:

«Το εμπόρευμα πρόκειται να εισαχθεί στη χώρα προορισμού που μνημονεύεται στην άδεια ελευθέρας εξόδου που εκδόθηκε για την αποστολή αυτή ή σε χώρα της ιδίας ζώνης. Κατά συνέπεια, η εταιρία για λογαριασμό της οποίας ενεργεί η δηλούσα αναλαμβάνει την υποχρέωση να αποδώσει τις επιστροφές που θα έχουν αδικαιολογήτως καταβληθεί σε περίπτωση που το εμπόρευμα διοχετευθεί σε χώρα ζώνης διαφορετικής από αυτήν της χώρας για την οποία εκδόθηκε η άδεια»·

— οι βελγικές αρχές κατέβαλαν επτά περίπου εκατομμύρια βελγικών φράγκων (FB) ως επιστροφή όσον αφορά τις τρεις πρώτες εξαγωγές οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της 30ής Μαΐου και της 18ης Ιουνίου 1968·

— όσον αφορά τις τελευταίες εξαγωγές, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μεταξύ της 8ης Αυγούστου και της 20ής Σεπτεμβρίου 1968, οι επιστροφές — που είχαν εκτιμηθεί στα 21 περίπου εκατομμύρια FB — δεν καταβλήθηκαν μολονότι η Boterlux είχε, τον Ιανουάριο του 1969, διαβιβάσει στις βελγικές αρχές τα απαιτούμενα για την καταβολή της επιστροφής έγγραφα, όπως, μεταξύ άλλων, τη

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η δανική.

βεβαίωση περί εξαγωγής του διαμετακομιστή και το παραστατικό 61Β επικυρωμένο από το τελωνείο·

— σε έγγραφο που απηύθυνε στις 4 Μαρτίου 1969 στις βελγικές αρχές, η Boterlux ισχυρίστηκε ότι μόλις τον Οκτώβριο του 1968 πληροφορήθηκε ότι απαιτούνταν για την εξαγωγή βουτύρου προς την Ελβετία πιστοποιητικά εξόδου και εισόδου, πλην όμως τα έγγραφα αυτά ήταν άχρηστα χωρίς το πιστοποιητικό της θέσεως σε κατανάλωση, πιστοποιητικό περί του οποίου δεν είχε μέχρι τότε τεθεί ζήτημα·

— το βούτυρο που είχε εξαχθεί στην Ελβετία μέσω πλαστών εγγράφων επανεισήχθη στο Βέλγιο για να πωληθεί τελικώς στην Ιταλία·

— με έγγραφο της 20ής Ιουλίου 1971, οι βελγικές αρχές αρνήθηκαν να καταβάλουν επιστροφές λόγω του ότι δεν είχε αποδειχθεί ότι το εξαχθέν εμπόρευμα είχε τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία στην αγορά χώρας εκτός της Κοινότητας.

3. Το 1974 η Boterlux άσκησε κατά του Βελγικού Δημοσίου αγωγή ζητώντας τις μη καταβληθείσες επιστροφές. Το Βελγικό Δημόσιο άσκησε ανταγωγή απαιτώντας την απόδοση των ήδη καταβληθεισών επιστροφών. Με απόφαση που εξεδόθη το 1988, το Tribunal de première instance των Βρυξελλών έκρινε ότι το Βελγικό Δημόσιο υποχρεούνταν να καταβάλει στη Boterlux επιστροφές για εξαγωγή. Βεβαίως, το εν λόγω Tribunal έκρινε ότι από το κοινοτικό δίκαιο προέκυπτε ότι τα επίμαχα εμπορεύματα έπρεπε να έχουν τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της χώρας προορισμού, πράγμα το οποίο δεν συνέβη· παρ' όλα αυτά όμως, το δικάσαν δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Boterlux δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως υπεύθυνη για τη δόλια επανεισαγωγή του εμπορεύματος στην Ιταλία μέσω Βελγίου.

4. Το Βελγικό Δημόσιο άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Cour d'appel των Βρυξελλών ζητώντας να εξαφανιστεί η απόφαση και να υποχρεωθεί η οικεία εταιρία να αποδώσει τα ποσά που είχε εισπράξει ως επιστροφές.

5. Από την απόφαση περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος προκύπτει ότι το Βελγικό Δημόσιο ισχυρίστηκε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, πρώτον, ότι επιστροφές δεν οφείλονται σε περίπτωση που αποδεικνύεται ότι τα εμπορεύματα δεν ετέθησαν σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της τρίτης χώρας, και, στην υπό κρίση υπόθεση, δεν αμφισβητείται ότι τα εμπορεύματα δεν ετέθησαν σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ελβετίας. Η Boterlux διατείνεται κατ' ουσίαν ότι από τους ασκούντες επιρροή κοινοτικούς κανόνες προκύπτει ότι αρκεί, για την καταβολή εν προκειμένω επιστροφών, να αποδεικνύεται ότι τα εμπορεύματα

εξήλθαν της Κοινότητας και δεν είναι δυνατόν, ως εκ τούτου, να απαιτείται η θέση αυτών σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ελβετίας.

6. Αυτό είναι το πλαίσιο εντός του οποίου κείται το πρώτο μέρος του πρώτου ερωτήματος του Cour d'appel το οποίο έχει ως εξής: «Εξαρτάται, σύμφωνα με την ερμηνεία της ισχύουσας εν προκειμένω νομοθεσίας της ΕΟΚ και, ιδίως των άρθρων του κανονισμού 1041/67/ΕΟΚ [1] και του άρθρου 6 του κανονισμού 876/68/ΕΟΚ [2], η καταβολή επιστροφών από την ελεύθερη κυκλοφορία εντός τρίτης χώρας;»

7. Η νομική αντίληψη που υποστηρίζει η Boterlux στηρίζεται στο ακόλουθο επιχείρημα: στο πλαίσιο των επιμάχων εξαγωγών, επρόκειτο για επιστροφές οι οποίες δεν διαφοροποιούνταν ανάλογα με τη χώρα προορισμού και δεν ήταν δυνατόν, βάσει των ισχυόντων κοινοτικών κανόνων, να απαιτηθεί από τον εξαγωγέα τίποτα περισσότερο από την απόδειξη ότι τα εμπορεύματα είχαν εξέλθει του γεωγραφικού χώρου της Κοινότητας. Η Boterlux παρατηρεί ότι από το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού του Συμβουλίου 876/68 προκύπτει ότι μη διαφοροποιημένη επιστροφή «καταβάλλεται όταν προσκομιστεί απόδειξη ότι τα προϊόντα έχουν εξαχθεί εκτός της Κοινότητας (...)» και ότι προσκομίζοντας τα προμνημονευθέντα τελωνειακά και λοιπά έγγραφα, η εν λόγω εταιρία απέδειξε ότι τα εμπορεύματα είχαν εξαχθεί εκτός της Κοινότητας.

8. Επί του σημείου αυτού είμαι σύμφωνος με τη Βελγική Κυβέρνηση και την Επιτροπή ότι η άποψη αυτή δεν ευσταθεί.

9. Πρέπει, καταρχάς, να μνημονευθεί το γεγονός ότι η διαφορά της κύριας δίκης έχει σχέση με το ζήτημα της καταβολής επιστροφών για όλες τις εξαγωγές που πραγματοποίησε η Boterlux κατά την περίοδο από Ιούνιο έως Σεπτέμβριο 1968. Τούτο σημαίνει ότι οι ασκούντες επιρροή κοινοτικοί κανόνες όσον αφορά τις εξαγωγές που έγιναν πριν από τις 29 Ιουλίου 1968 περιλαμβάνονται στον κανονισμό του Συμβουλίου 13/64/ΕΟΚ, σχετικά με προοδευτική εγκαθίδρυση κοινής οργανώσεως αγορών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, όπως συμπληρώθηκε από κοινοτικούς [3] και εθνικούς κανόνες, και ότι οι κοινοτικοί κανόνες που ασκούν επιρροή όσον αφορά τις εξαγωγές που έγιναν από τη Boterlux μετά τις 29 Ιουλίου 1968 περιέχονται στον κανονισμό του Συμβουλίου 804/68/ΕΟΚ, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων [4], όπως συμπληρώθηκε από ορισμένους κανόνες και

1 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1041/67 της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 1967, σχετικά με τις λεπτομέρειες εφαρμογής όσον αφορά επιστροφές κατά την εξαγωγή στον τομέα των προϊόντων που υπόκεινται σε καθεστώς ενιαίας τιμής (ΙΟ 1967, σ. 298).

2 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, περί καθορισμού στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων των γενικών κανόνων για τη χορήγηση επιστροφών κατά την εξαγωγή και τα κριτήρια καθορισμού του ύψους τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 105).

3 — ΙΟ 34, σ. 549, μαζί με, ιδίως, τον κανονισμό 165/64/ΕΟΚ, σχετικά με τις επιστροφές που ισχύουν για την εξαγωγή ορισμένων γαλακτοκομικών προϊόντων προς τρίτες χώρες (ΙΟ 173, σ. 2744).

4 — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 82.

ιδίως από τους μνημονευομένους στο προδικαστικό ερώτημα κανονισμούς 876/68 και 1041/67. Αυτοί είναι κυρίως οι ισχύοντες μετά τις 29 Ιουλίου 1968 κοινοτικοί κανόνες που απετέλεσαν το αντικείμενο των παρατηρήσεων που η Boterlux, η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή κατέθεσαν στο Δικαστήριο.

10. Υφίσταται μια διαφωνία μεταξύ, αφενός, της Boterlux και, αφετέρου, της Βελγικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής σχετικά με το ζήτημα αν επρόκειτο στην υπό κρίση υπόθεση για μη διαφοροποιημένες ή διαφοροποιημένες επιστροφές, δηλαδή επιστροφές που είναι ομοιόμορφες για όλες τις τρίτες χώρες ή επιστροφές των οποίων το ύψος ποικίλλει ανάλογα με τη χώρα εξαγωγής του εμπορεύματος. Δεν είναι δυνατόν, βάσει των διαθεσίμων εν προκειμένω στοιχείων, να αποφανθώ με βεβαιότητα επί του ζητήματος αυτού.

11. Δεν θεωρώ ωστόσο σημαντικό το ζήτημα αν η υπό κρίση υπόθεση θα κριθεί με βάση τους κανόνες που ίσχυαν πριν ή μετά τις 29 Ιουλίου 1968, ούτε άλλωστε έχει σημασία το ζήτημα αν πρόκειται για διαφοροποιημένες ή μη διαφοροποιημένες επιστροφές.

12. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα, πρέπει, κυρίως, να ληφθεί ως βάση το γεγονός ότι δικαίωμα για επιστροφές κατά την εξαγωγή κτάται μόνον εφόσον τα εμπορεύματα έχουν πράγματι εξαχθεί σε τρίτη χώρα και ότι δεν υφίσταται, εν πάση περιπτώσει, εξαγωγή αν το εμπόρευμα δεν έχει τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της χώρας προορισμού.

13. Ήδη με την απόφασή του της 27ης Οκτωβρίου 1971 στην υπόθεση 6/71, Rheinmühlen Düsseldorf, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι αποτελούσες το αντικείμενο της σχετικής διαφοράς επιστροφές κατά την εξαγωγή «προορίζονταν να αντισταθμίσουν» τις διαφορές ως προς την τιμή που υφίσταντο μεταξύ της κοινής αγοράς και των τριτών χωρών και ότι «η εξαγωγή προς τρίτες χώρες κατά την έννοια του κανονισμού αυτού προϋποθέτει [όπως είναι επόμενο] ότι το εμπόρευμα διετέθη στην αγορά της τρίτης χώρας, δηλαδή ότι ετέθη εκεί τουλάχιστον σε ελεύθερη κυκλοφορία» [5].

14. Οι κανόνες σχετικά με επιστροφές στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομι-

5 — Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 951. Οι ασκούντες επιρροή στην υπόθεση εκείνη κανόνες περιλαμβάνονταν στον κανονισμό 19 του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 1962, σχετικά με την προοδευτική εγκαθίδρυση κοινής οργανώσεως αγορών στον τομέα των σιτηρών (JO 1962, 30, σ. 933).
Βλ. επίσης την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1981 στην υπόθεση 250/80, Töpfer, Συλλογή 1981, σ. 2465, σχετικά με τα «εξισωτικά ποσά προσχωρήσεως», όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή δεν επιτυγχάνεται ο σκοπός της εξισώσεως της διαφοράς των τιμών [δηλαδή στην περίπτωση όπου το εμπόρευμα ευρέθη στο έδαφος της χώρας εισαγωγής αποκλειστικά και μόνο για τον σκοπό της συμπληρώσεως των τελωνειακών διατυπώσεων], δεν πληρούται μια ουσιώδης προϋπόθεση για την εφαρμογή ενός εξισωτικού ποσού προσχωρήσεως (σκέψη 16). Με την απόφασή του της 11ης Νοεμβρίου 1986 στην υπόθεση 254/85, Irish Grain Board, Συλλογή 1986, σ. 3309, η οποία είχε σχέση με νομισματικά εξισωτικά ποσά, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι εφόσον σκοπός του συστήματος των νομισματικών εξισωτικών ποσών είναι η αποκατάσταση της νομισματικής σταθερότητας, εξ αυτού έπεται ότι «το νομισματικό εξισωτικό ποσό που χορηγείται λόγω εισαγωγής μπορεί να εκπληρώσει τη λειτουργία του μόνο αν το εισαχθέν προϊόν τεθεί πράγματι στην κατανάλωση (...)» (σκέψη 11). Η αιτιολογία που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο στις υποθέσεις εκείνες μπορεί ευχερώς να χρησιμοποιηθεί και όσον αφορά τις επιστροφές κατά την εξαγωγή.

κών προϊόντων είχαν, τόσο πριν όσο και μετά την έκδοση του κανονισμού 804/68, όπως ακριβώς και άλλοι κανόνες σχετικά με επιστροφές κατά την εξαγωγή, ως σκοπό να καταστεί δυνατή η εξαγωγή προς τρίτες χώρες διά της εξισώσεως των διαφορών που υφίσταντο όσον αφορά τις τιμές μεταξύ της κοινής αγοράς και των τρίτων χωρών.

Ο σκοπός που επιδιώκεται μέσω των επιστροφών κατά την εξαγωγή επιτυγχάνεται μόνο εφόσον γίνονται πράγματι εξαγωγές και τούτο δεν συμβαίνει όταν τα εμπορεύματα επανεισάγονται στην Κοινότητα χωρίς να έχουν τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της τρίτης χώρας.

15. Στην υπό κρίση υπόθεση είναι δεδομένο ότι πραγματική εξαγωγή δεν έγινε. Επομένως, ο εξαγωγέας δεν τήρησε τη θεμελιώδη ουσιαστική προϋπόθεση από την οποία εξαρτάται η καταβολή των επιστροφών.

16. Δοθέντος ότι η ουσιαστική αυτή προϋπόθεση ίσχυε τόσο πριν όσο και μετά τις 29 Ιουλίου 1968, ουδεμία έχει σημασία, όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα, η εξέταση του ζητήματος αν οι εξαγωγές έγιναν βάσει του κανονισμού 13/64 ή του κανονισμού 804/68.

17. Για τον ίδιο λόγο στερείται ενδιαφέροντος η εξέταση του ζητήματος αν πρόκειται για διαφοροποιημένες ή μη διαφοροποιημένες επιστροφές. Βεβαίως είναι αληθές ότι οι προαναφερθέντες κανόνες απαιτούν μόνο, ως προϋπόθεση για την καταβολή μη διαφοροποιημένων επιστροφών, να προσκομίζεται η απόδειξη σχετικά με την εξαγωγή των εμπορευμάτων εκτός της Κοινότητας [6]. Υπό κανονικές περιστάσεις, πρέπει να θεωρείται ως δεδομένο ότι ένα εμπόρευμα, ως προς το οποίο υφίσταται η απόδειξη ότι έχει εξαχθεί εκτός της Κοινότητας, έχει επίσης τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της τρίτης χώρας και ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν έχει επανεισαχθεί κατά τρόπο παράτυπο στην Κοινότητα. Όμως, αυτή η προϋπόθεση για την καταβολή δεν σημαίνει ότι ένας επιχειρηματίας έχει απόλυτο δικαίωμα για επιστροφές άπαξ και έχει τηρήσει αυτήν την απαίτηση ως προς την απόδειξη, και τούτο χωρίς να χρειάζεται να ληφθεί, εξάλλου, υπόψη το γεγονός ότι αποδεικνύεται ότι στην πραγματικότητα τα εμπορεύματα δεν εξήχθησαν. Για την ακρίβεια πρόκειται απλώς για κανόνα σχετικό με την απόδειξη, και η απαιτούμενη κανονικώς απόδειξη δεν είναι αδιάσειστη [7].

18. Τούτο ακριβώς επιβεβαιώνει το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1041/67 της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 1967 (JO 1967, 317, σ. 9) — γνωστό ως κανόνας «για την καταστολή απάτης» — σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη μπορούν σε ορισμένες

6 — Προκειμένου για διαφοροποιημένες επιστροφές, το άρθρο 6, παράγραφος 2, του κανονισμού 876/68 επιβάλλει «να προσκομισθεί η απόδειξη ότι το προϊόν έχει φθάσει στον προορισμό για τον οποίο έχει καθοριστεί η επιστροφή».

7 — Τούτο ακριβώς έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο — όσον αφορά τις διαφοροποιημένες επιστροφές — προσφάτως με την απόφασή του της 31ης Μαρτίου 1993 στην υπόθεση C-27/92, Möllmann-Fleisch GmbH (Συλλογή 1993, σ. I-1711), όπου το Δικαστήριο δέχθηκε ότι τα πιστοποιητικά εκτελωνισμού δεν αποτελούν επαρκή απόδειξη εισαγωγής σε τρίτη χώρα όταν προκύπτουν δικαιολογημένες αμφιβολίες ως προς την «πραγματική πρόσβαση» των εμπορευμάτων στην αγορά.

περιπτώσεις (στην πράξη, π.χ., όταν υφίσταται υπόνοια ότι έχουν διαπραχθεί παρατυπίες) «να απαιτούν, ως προϋπόθεση για την καταβολή της επιστροφής, εκτός από την απόδειξη ότι το προϊόν εξήλθε του γεωγραφικού χώρου της Κοινότητας, να αποδεικνύεται ότι το εν λόγω προϊόν εισήχθη σε τρίτη χώρα (...)». Η διάταξη αυτή τυγχάνει γενικώς εφαρμογής και καλύπτει τόσο τις μη διαφοροποιημένες όσο και τις διαφοροποιημένες επιστροφές [8].

19. Δοθέντος ότι δεν πρόκειται στην υπό κρίση υπόθεση για προβλήματα αποδείξεως, εφόσον είναι δεδομένο ότι τα εμπορεύματα δεν ετέθησαν σε ελεύθερη κυκλοφορία στην Ελβετία αλλά, αντιθέτως, σε χώρα της Κοινότητας και ότι δεν συντρέχει η θεμελιώδης ουσιαστική προϋπόθεση για την καταβολή των επιστροφών κατά την εξαγωγή, δεν είναι ανάγκη, σε τελευταία ανάλυση, να ληφθεί απόφαση ως προς το επιχείρημα της Boterlux ότι οι βελγικές αρχές δεν ζήτησαν, κατά τρόπο γενικό ή συγκεκριμένο, από την εν λόγω εταιρία να προσκομίσει αποδείξεις σχετικά με το ότι τα εμπορεύματα είχαν τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία στην Ελβετία.

20. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι στο πρώτο ερώτημα του Cour d'appel πρέπει να δοθεί απάντηση υπό την έννοια ότι δεν μπορεί να καταβληθεί επιστροφή σε περίπτωση που είναι διαπιστωμένο ότι το εμπόρευμα δεν ετέθη σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός τρίτης χώρας [9].

21. Με το δεύτερο μέρος του πρώτου ερωτήματος του Cour d'appel καθώς και με τα ερωτήματα 2 και 3 ζητείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν είναι δυνατόν να υφίστανται περιστάσεις υπό τις οποίες μια επιχείρηση όπως η Boterlux δικαιούται επιστροφών έστω και αν δεν συντρέχει η θεμελιώδης προϋπόθεση για την καταβολή τους.

22. Τα ερωτήματα έχουν ως εξής:

«1) Εξαρτάται, σύμφωνα με την ερμηνεία της ισχύουσας εν προκειμένω νομοθεσίας της ΕΟΚ και, ιδίως, των άρθρων του κανονισμού 1041/67/ΕΟΚ και του άρθρου 6 του κανονισμού 876/68/ΕΟΚ η καταβολή επιστροφών από την ελεύθερη κυκλοφορία του προϊόντος εντός τρίτης χώρας;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, καθιστούν οι αρχές που έχουν καθιερωθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 125/75 [10] και με την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1971 στην υπόθεση 6/71 [11] καθώς και με τις αποφάσεις σχετικά με την καταβολή νομισματικών εξισωτικών ποσών εξομοιωσίμων προς επιστροφές (απόφαση

8 — Βλ. την απόφαση της 2ας Ιουνίου 1976, υπόθεση 125/75, Milch-, Fett- und Eier-Kontor GmbH (Συλλογή τόμος 1976, σ. 325).

9 — Η Boterlux ανέφερε ότι οι ιταλικές αρχές εισέπραξαν, στο πλαίσιο της εισαγωγής στην Ιταλία, τις ισχύουσες για τις τρίτες χώρες φορολογικές επιβαρύνσεις κατά την εισαγωγή. Εντούτοις, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να μεταβάλλει την ερμηνεία των κανόνων που διέπουν τις επιστροφές κατά την εξαγωγή, ερμηνεία η οποία ενυπάρχει στην απάντηση που προτείνω να δοθεί στα υποβληθέντα ερωτήματα. Τα προβλήματα που θα μπορούσαν ενδεχομένως να ανακύψουν από την είσπραξη της φορολογικής επιβαρύνσεως κατά την εισαγωγή πρέπει, ενδεχομένως, να επιλυθούν ανεξαρτήτως της υπό κρίση υποθέσεως.

10 — Milch-, Fett- und Eier-Kontor, προαναφερθείσα.

11 — Rheinmühlen Düsseldorf, προαναφερθείσα.

στις υποθέσεις 250/80 και 254/85) [12] τον εξαγωγέα υπεύθυνο για την αντικειμενική εκπλήρωση της υποχρεώσεως, πράγμα που θα απέκλειε την απαλλαγή του για τη μη συμμετοχή του στην απάτη ή για την καλή του πίστη η οποία εξομοιούται σύμφωνα με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Alain Dutheillet de Lamothe (προηγήθηκαν της αποφάσεως της 27ης Οκτωβρίου 1971 στην υπόθεση 6/71) προς ανωτέρα βία;

23. Επιστροφές κατά την εξαγωγή μπορούν καταρχήν να καταβάλλονται μόνο όταν συντρέχουν οι προς τούτο ισχύουσες κατά το κοινοτικό δίκαιο προϋποθέσεις. Εν προκειμένω, ουδεμία σημασία έχει η καλή πίστη του εξαγωγέα [14].

Στον εξαγωγέα εμπίπτει καταρχήν η μέριμνα σχετικά με το ότι έχουν πληρωθεί οι προϋποθέσεις και, επομένως, αυτός φέρει, καταρχήν, τον σχετικό με την πλήρωσή τους κίνδυνο.

2) Είναι δυνατόν η επανεισαγωγή στην Κοινότητα, δηλαδή η μη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός τρίτης χώρας — ασχέτως του αν υπήρξε ή όχι απάτη — να χαρακτηρισθεί ως γεγονός "απρόβλεπτο", ενώ η κοινοτική νομοθεσία το προβλέπει ως κίνδυνο, δηλαδή ενδεχόμενο ως προς το οποίο η Κοινότητα αυτοπροστατεύεται μέσω των κοινοτικών της κανονισμών;

Τούτο ωστόσο δεν ισχύει εφόσον η μη πλήρωση οφείλεται σε περίπτωση ανωτέρας βίας και εφόσον η επιφύλαξη αυτή ρητώς προκύπτει από τους κοινοτικούς κανόνες ή μπορεί να θεωρηθεί ως σιωπηρώς ενυπάρχουσα στο σύστημα κανόνων περί του οποίου πρόκειται [15].

3) Μπορεί η καλή πίστη του εξαγωγέα να εξομοιωθεί προς περίπτωση ανωτέρας βίας, δεδομένου ότι αυτός μπορούσε να αποφύγει τις συνέπειες της μη θέσεως του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία διασφαλιζόμενος, μέσω συμβατικών ρητρών, ως προς το ότι οι αγοραστές δεν θα εκτρέψουν δολίως το εμπόρευμα από τον επιβαλλόμενο προορισμό (απόφαση 1/68 της 11ης Ιουλίου 1968 — Ορισμός της εννοίας της ανωτέρας βίας — Απόφαση 254/85 της 11ης Νοεμβρίου 1986, σ. 8, σκέψεις 12 και 13 [13]);»

24. Ουδείς συντρέχει λόγος να εξεταστεί εν προκειμένω αν υφίσταται τέτοια επιφύλαξη,

12 — Προαναφερθείσες αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 1981, Töpfer, και της 11ης Νοεμβρίου 1986, Irish Grain Board.

13 — Όπως αναφέρεται στις παρατηρήσεις της Boterlux, πρόκειται προφανώς για την υπόθεση 4/68, απόφαση της 11ης Ιουλίου 1968, Firma Schwarzwaldmilch (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 783).

14 — Κατ' αυτό τον τρόπο, το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφασή του της 11ης Νοεμβρίου 1986, υπόθεση 254/85, Irish Grain Board, αποφάνθηκε ότι «οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου που διέπουν την καταβολή των νομισματικών εξισωτικών ποσών (...) έχουν την έννοια ότι το κράτος μέλος εξαγωγής, το οποίο είναι επιφορτισμένο με την καταβολή των νομισματικών εξισωτικών ποσών που χορηγούνται από το κράτος μέλος εισαγωγής, έχει την εξουσία να αρνηθεί την καταβολή όταν το σχετικό προϊόν δεν τέθηκε στην κατανάλωση εντός του κράτους μέλους εισαγωγής λόγω απάτης που διέπραξαν οι αγοραστές του εν λόγω προϊόντος, έστω και αν τηρήθηκαν οι τελωνειακές διατυπώσεις, εκδόθηκαν τα απαιτούμενα έντυπα Τ5 ο δε "εξαγωγέας" ή "ενδιαφερόμενος" κατά την έννοια των οικείων κανονισμών ενήργησε καθόλο το κρίσιμο χρονικό διάστημα καλή τη πίστει ως προς την εν λόγω συναλλαγή». Όπως έχω προαναφέρει, η νομολογία αυτή ισχύει, κατά τη γνώμη μου, και στον τομέα των επιστροφών.

15 — Βλ. συναφώς τις προτάσεις μου στην υπόθεση C-12/92, Huygen (απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1993, Συλλογή 1993, σ. I-6381, σκέψη 26).

ρητή ή σιωπηρή, βασιζόμενη στην ανωτέρα βία. Πράγματι, νομίζω ότι πρέπει να θεωρηθεί, εν πάση περιπτώσει, ως δεδομένο ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν στην Boterlux να επικαλεστεί την ύπαρξη ανωτέρας βίας.

25. Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι «ακόμα και αν η έννοια της ανωτέρας βίας δεν προϋποθέτει απόλυτη αδυναμία απαιτεί ωστόσο η μη επέλευση του οικείου γεγονότος να οφείλεται σε περιστάσεις άσχετες προς εκείνον που επικαλείται το γεγονός, ασυνήθεις και απρόβλεπτες, των οποίων οι συνέπειες παρίστανται αναπόφευκτες έστω και αν καταβληθεί κάθε δυνατή επιμέλεια» [16].

26. Δεν υφίστανται εν προκειμένω επαρκή στοιχεία σχετικά με τις περιστάσεις υπό τις οποίες διεπράχθησαν οι διαπιστωθείσες παρατυπίες. Είναι ωστόσο διαπιστωμένο, όπως αναφέρθηκε, ότι τα εμπορεύματα δεν ετέθησαν σε ελεύθερη κυκλοφορία στην Ελβετία και ότι η επαναποστολή τους στην Κοινότητα έγινε μέσω μη κανονικώς συντεταγμένων εγγράφων.

Δεν υπάρχουν ασφαλή στοιχεία σχετικά με τα υπεύθυνα για τις παρατυπίες πρόσωπα καίτοι μπορεί να θεωρηθεί ως αποδεδειγμένο ότι ενόψει των υποβληθέντων ερωτημάτων, η Boterlux δεν έλαβε ενεργό μέρος στις σχετικές παρατυπίες. Έχει ωστόσο σημασία να σημειωθεί ότι δεν υποστηρίχθηκε ότι τα εν λόγω εμπορεύματα εκλάπησαν ούτε εξάλλου προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι η επανεισαγωγή τους στην Κοινότητα έγινε από πρόσωπο που δεν μπορούσε να έχει κατά τρόπο νομότυπο στη διάθεσή του τα εμπορεύματα. Συναφώς, όπως παρατηρείται, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα μνημονεύεται η δυνατότητα που είχε ο εισαγωγέας να διασφαλιστεί σχετικά με το ότι «οι αγοραστές δεν θα εκτρέψουν δολίως το εμπόρευμα από τον επιβαλλόμενο προορισμό».

27. Νομίζω ότι επιβάλλεται η διαπίστωση, ενόψει των ανωτέρω περιστάσεων, ότι η μη εισαγωγή δεν αποτελεί απρόβλεπτη περίσταση της οποίας οι συνέπειες δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν όση επιμέλεια και αν είχε επιδειχθεί.

Πρόκειται για εμπορικό κίνδυνο ο οποίος αναλαμβάνεται στο πλαίσιο εμπορικών συναλλαγών και τον οποίο πρέπει να φέρει ο εξαγωγέας [17].

16 — Απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1987, υπόθεση 109/86, Θεοδωράκης (Συλλογή 1987, σ. 4319).

17 — Βλ. συναφώς την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Οκτωβρίου 1987, υπόθεση 109/86, Θεοδωράκης, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι: «Όσον αφορά την περίπτωση κατά την οποία η μη πραγματοποίηση της προβλεπόμενης εξαγωγής δεν απορρέει από σφάλμα του κατόχου του πιστοποιητικού εξαγωγής, αλλά οφείλεται αποκλειστικά στη μη εκτέλεση, από τον αντισυμβαλλόμενό του, της συμβάσεως πωλήσεως στο πλαίσιο της οποίας έπρεπε να πραγματοποιηθεί η εξαγωγή, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, μολονότι μια τέτοια ανωμαλία στην εκτέλεση της συμβάσεως μπορεί να θεωρηθεί ως περίσταση άσχετη προς τον κάτοχο του πιστοποιητικού, πάντως δεν είναι ούτε ασυνήθης ούτε απρόβλεπτη. Πράγματι, παρόμοιο γεγονός αποτελεί συνήθη εμπορικό κίνδυνο στο πλαίσιο των εμπορικών συναλλαγών και εναπόκειται στον κάτοχο του πιστοποιητικού, ο οποίος είναι εξάλλου απολύτως ελεύθερος να επιλέγει τους εμπορικούς του εταίρους, αναλόγως του συμφέροντος που αυτός μπορεί να προσδοκά, να λαμβάνει τις κατάλληλες προφυλάξεις είτε περιλαμβάνοντας στην εν λόγω σύμβαση αντίστοιχες ρήτρες είτε συνάπτοντας ειδική ασφάλιση» (σκέψη 8).

Συμπέρασμα

Ενόψει των ανωτέρω θεωρήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα ως εξής:

«Μια επιχείρηση δεν μπορεί να προβάλει δικαίωμα για επιστροφές όταν είναι διαπιστωμένο ότι δεν πραγματοποιήθηκε η εξαγωγή η οποία υπόκειται της καταβολής της επιστροφής, ενώ εξυπακούεται ότι τα οικεία εμπορεύματα δεν ετέθησαν σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός τρίτης χώρας αλλά επανεισήχθησαν στην Κοινότητα.

Ο εξαγωγέας φέρει την αντικειμενική ευθύνη της εκπληρώσεως των όρων από την πραγματοποίηση των οποίων εξαρτάται η καταβολή των επιστροφών, πράγμα που συνεπάγεται ότι είναι καταρχήν αδιάφορο το εάν ο εξαγωγέας συνετέλεσε δολίως στη μη πλήρωση των όρων ή εάν υπήρξε κατά τα λοιπά καλής πίστεως.

Επίκληση ανωτέρας βίας δεν είναι δυνατή σε μια κατάσταση όπου τα εμπορεύματα επανεισήχθησαν, λόγω παρατύπων ενεργειών προσώπων που δικαιούνταν να διαθέτουν τα εμπορεύματα, τα οποία επανεισήχθησαν στην Κοινότητα χωρίς αυτά να έχουν τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία στο κράτος εισαγωγής.»